

Ἄψυ νερό ἤπεισε σήμερο Κρήτ. Φωτιά ἀψυά Σίφν. Φοῦρνους ἀψύς Θεσσ. || Γνωμ. Ἀψέα νερά ρυακοφαγώματα (ἡ ραγδαία βροχή παρασύρει τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν) Κάρπ. β) Ὁξύς, διαπεραστικός, ἐπὶ φωνῆς Λέσβ. Πόντ. (Τραπ.): Ἀψὺν λαλίαν ἔδ' Τραπ. 12) Καθαρός, ἀμιγῆς Πελοπν. (Λακων. Μάν.): Ἀψὺ σ'τάρι Λακων. Ἀψεῖο τυρὶ τρώ' (τρώγω τυρὶ χωρὶς ψωμί) Μάν. Τρώεται ἀψεῖο (ἐπὶ φαγητοῦ τρωγομένου χωρὶς ψωμί) αὐτόθ. Τρώει τὰ λάχανα ἀψεῖα αὐτόθ. Ἀψεῖο μαργαριτάρι Μάν. || Γνωμ. Ὁ πουλλολόγος πούπουλα καὶ ὁ παρὰς χλέπια καὶ ὅπου κυνηγάει τ' ἀγριμικὰ ἄψεῖα ξεπολυσία Λακων. 13) Καθαρός, διανυγῆς Πελοπν. (Λακων.): Ἀψεῖος νοῦς.

ἄψυχα ἐπίρρ. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄψυχος.

Χωρὶς ψυχὴν, ἀτόνως, ἀσθενῶς: Δουλεύει - μιλεῖ - περπατᾷ ἄψυχα.

ἄψυχῆαρις ἐπίθ. ἀγν. τόπ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄψυχος καὶ τῆς καταλ. - ἱάρις.

Δειλός. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀναγν. 1, ἔτι δὲ ἄψυχος 2 β.

ἄψυχομάχητος ἐπίθ. σύνηθ. ἄψυχομάχιστος Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψυχομαχητός < ψυχομαχῶ.

Ὁ μὴ ὑποστάς τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν ἐνθ' ἀν.: Ἀψυχομάχητος πέθανε, δὲν ψυχομάχησε καθόλου σύνηθ.

ἄψυχοπονεσιὰ ἡ, πολλαχ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄψυχοπόνετος.

Ἐλλειψὶς συμπαθείας πρὸς τοὺς πάσχοντας, ἀσπλαγχνία, ἀναλγησία.

ἄψυχοπόνετος ἐπίθ. πολλαχ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψυχοπονέτος < ψυχοπονῶ.

Ὁ μὴ συμπαθῶν τοὺς δυστυχοῦντας, ἀνοικτίρμων, σκληροκάρδιος.

ἄψυχος ἐπίθ. κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἶν. κ.ά.)

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἄψυχος.

1) Ὁ ἄνευ ψυχῆς, ὁ μὴ ζῶν, νεκρὸς κοιν.: Τὸν χτύπησε κ' ἔπεισε νεκρὸς ἄψυχος. Σῶμα ἄψυχο κοιν. || Αἰνίγμ.

Ἀψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει | καὶ ψυχὴς παίρνει καὶ φεύγει (τὸ πλοῖον) σύνηθ. Ἀψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει καὶ τοῦ βάνω κ' ἔχει (ὁ λύχνος καὶ τὸ ἔλαιον) Πελοπν. (Πυλ.) Ἀπ' ἄψυχο ψυχὴ ἐννείσται καὶ ἀπὸ ψυχῆ ἄψυχο (ἀπὸ τὸ ἀβγὸ τὸ πτηνὸν καὶ τὰνάπαλιν) Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

2) Ὁ ἄνευ σθένους ἡ δραστηριότητος, νωθρὸς σύνηθ. καὶ Πόντ. (Κερασ. κ.ά.): Εἶναι ἄψυχος ἄνθρωπος, ὅλα του εἶναι ἄψυχα. Ἀψυχο βλέμμα. Ἀψυχα λόγια σύνηθ. Μὲ μορφή... μὲ ἄψυχα, κρύα μάται ΔΒουτυρ. Μὲς στοὺς ἀνθρωποφάγ. 63. β) Ἀτολμος δειλὸς σύνηθ. καὶ Πόντ. (Οἶν.): Ἀψυχος ἄνθρωπος σύνηθ.

Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἄψυχῆαρις, ἀντίθ. ψυχωμένος. 3) Ἀδύνατος, καταβεβλημένος, ἰσχνὸς Μακεδ. (Βογατσ. Καταφυγ.) Πελοπν. (Οἶν.) Πόντ. (Οἶν.) Στερελλ. (Αἰτωλ.): Ἀψ'χου πιδὶ Βογατσ. Ἀψ'χου μ'λάρ' Αἰτωλ. Πρώτα ἄψ'χα αὐτόθ. Συνών. ἀναγν. 2, ἀχαμνός 4. β) Φιλάσθενος Θράκ. (Μάδυτ.)

4) Ἀτροφικός, ἐπὶ φυτῶν Στερελλ. (Αἰτωλ.): Ἀψ'χα σ'τάρια - σταφύλια - καλαμπόκια κττ. Συνών. ἀψώμιστος, ἄψωμος, ἀψώματος 1. 5) Ὁ εὐκόλως φθειρόμενος, ἐπὶ ὑφάσματος Ἡπ.: Ἀψυχο παννί. 6) Ἀγονος, ἐπὶ ἀγροῦ Νάξ. (Ἀπύρανθ.): Ἀψυχο χωράφι. 7) Φειδωλὸς Ἡπ. (Ζαγόρ.)

ἄψύχωτος ἐπίθ. (I) Λεξ. Μ'Εγκυκλ. Πρω. Δημητρ. Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψύχωτος < ψύχωω.

Ὁ στερούμενος ψυχῆς, θάρους.

ἄψύχωτος ἐπίθ. (II) Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψύχωτος < ψύχομαι.

Ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἐψύχῳθη, δὲν προσεβλήθη ἀπὸ ψύχον, ἥτοι ἐλώδη πυρετόν.

ἄψωμιὰ ἡ, Σῦρ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ οὐσ. ψωμί.

Ἐλλειψὶς ψωμιοῦ, πείνα, λιμός.

ἄψώμιστος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἄψώμιστους Μακεδ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψώμιστος < ψωμίζω.

Ἀψώμος, ὁ ἰδ.: Ἀψώμιστα - καλαμπούκια - καρύδια - μύγδαλα - στάχνα κττ.

ἄψωμίλα ἡ, Πελοπν. (Μεσσ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄψωμος καὶ τῆς καταλ. - ἱλα.

Ρικνότης τοῦ καρποῦ.

ἄψώμιστος ἐπίθ. Λεξ. Δημητρ. ἄψώμιστους Λῆμν.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψώμιστος < ψωμίζω.

1) Ἀψώματος 2, ὁ ἰδ., Λῆμν. 2) Ὁ μὴ ψωμισθείς, ὁ μὴ διατραφεὶς Λεξ. Δημητρ.: Ἀρρωστος ἦταν καὶ δὲν τὸν ἄφησαν οἱ δικοὶ τοῦ ἀψώμιστο.

ἄψωμος ἐπίθ. Κέρκ. Πελοπν. (Μεσσ. Σουδεν. Τρίκκ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ οὐσ. ψωμί.

Ὁ μὴ μεστωμένος, ἄμεστος, ρικνός, ἐπὶ καρποῦ ἐνθ' ἀν.: Ἀψωμο σ'τάρι Σουδεν. Ἀστάκια - γεννήματα ἄψωμο Κέρκ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἄψυχος 4, ἀντίθ. ψωμωμένος (ἰδ. ψωμώνω).

ἄψώματος ἐπίθ. σύνηθ. ἄψώματος Εὐβ. (Κουρ.) ἄψώμοντας βόρ. ἰδιώμ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψώματος < ψωμώνω.

1) Ἀψώμος, ὁ ἰδ., σύνηθ.: Ἀψώματος καρπός. Ἀψώμωτη βρίζα. Ἀψώμωτο κριθάρι - σ'τάρι κττ. Ἀψώμωτα κουκκιά - φασόλια κττ. 2) Μεταφ. ἰσχνός, ἀτροφικός, ἀδύνατος, ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων Εὐβ. (Κουρ.): Ἡ νύμφη εἶναι ἀλίπου ἀψώμωτη || Φρ. Ἀψώμουτου πρᾶμα (ἐπὶ ἀσθενικοῦ παιδός). Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀχαμναδύνατος.

ἄψώνιστα ἐπίρρ. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄψώνιστος.

Χωρὶς νὰ ἔχη τις ψωνίσει: Ἀκόμα ἔχω ἀψώνιστα.

ἄψώνιστος ἐπίθ. κοιν. ἀψώνιστε Τσακων. ἀψώνιστος πολλαχ. καὶ Πόντ. (Τραπ.) ἀψώνιστους βόρ. ἰδιώμ. ἀψώνητος Λεξ. Δημητρ. ἀψώνητος Πόντ. (Κερασ.) ἀψώνητος Πελοπν. (Μάν.) ἀψώνητος Πόντ. (Τραπ.) ἀψώνιος Κέρκ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψώνιστος < ψωνίζω.

1) Ἐκεῖνος τὸν ὅποιον δὲν ἐψώνισέ τις, ὁ μὴ ἀγορασθεὶς κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Τραπ.) Τσακων.: Τὰ ροῦχα μας τὰ ἔχουμε ἀκόμα ἀψώνιστα κοιν. 2) Ἐπὶ πόρνης, ἡ μὴ εὐροῦσα ἐραστὴν σύνηθ.: Ἐμεῖς ἀψώνιστη. 3) Ἐνεργ. ὁ μὴ ἀγοράσας ὀψώνια κοιν.: Ἀργησα νὰ βγῶ σήμερα κ' ἔμεινα ἀψώνιστος.

ἄψώνω Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.)—ΑΤραυλαντ. Ἐξαδέλφ. 10—Λεξ. Μ'Εγκυκλ. Δημητρ. ἀψώνου Θράκ. (Αἰν.)

ἀψών-νω Κύπρ. ἀψώνω Ἡπ. Κέρκ. (Ἀργυρᾶδ. κ.ά.) Κεφαλλ. Παξ. — Κθεοτόκ. Βιργ. Γεωργ. 6 — Λεξ. Δημητρ. ἀψώνου Ἡπ. (Ζαγόρ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀψύς.

1) Κάμνω τινὰ νὰ θυμώσῃ Ἡπ. (Ζαγόρ. κ.ά.) — Λεξ. Μ'Εγκυκλ. Δημητρ.: Μ' ἀψωσε πολὺ μ' αὐτὰ τὰ λόγια Ἡπ. Μὴν τ' ἀψώνης τὰ πράγματα Λεξ. Δημητρ. Καὶ ἀμτβ. ἐνεργ. καὶ μέσ. ὀργίζομαι, ἐρεθίζομαι, θυμώνω Ἡπ. (Ζαγόρ. κ.ά.) Θράκ. (Αἰν.) Κέρκ. (Ἀργυρᾶδ. κ.ά.) Κεφαλλ. Κύπρ. Παξ.: Ἡ χολή της ἀψωσε, τὸ πρόσωπό της ἐκοκκίνησε Κέρκ. Ἀμα τὰ ἦκ' οὐ αὐτά, ἀψουσι Ζαγόρ. Μὴν ἀψώνης καὶ δὲ οὐ φοβᾶται κἀνένας Λεξ. Δημητρ. Μὴν ἀψώνεσαι, παιδί μου, μόνον ν' ἀκούς ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω Ἀργυρᾶδ. || Ἀσμ. Ποῦ τ' ἀκουσεν ὁ βασιλεὺς ἀψώθην τὸ ἐθυμώθη

Κύπρ. 2) Γίνομαι δριμύς τὴν γεῦσιν Κύπρ.: Τὸ ξίδιν ἐπάλ-λινεν τῶν ἀψωσεν. 3) Αὐξάνω, δυναμώνω ΑΤραυ-λαντ. ἔνθ' ἄν.

Μετοχ. 1) Καυστικός Κθεοτόκ. ἔνθ' ἄν.: Ἀψωμένος ἥλιος. 2) Ἰσχυρός, δυνατὸς Κέρκ. Ἀψωμένος ἀέρας.

ἀψώρυστος ἐπίθ. σύνηθ. ἀψώρυστους βόρ. ἰδιώμ. Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *ψωρυστός < ψω-ρῖς ἄζω.

Ὁ μὴ προσβληθεὶς ἀπὸ ψώραν: Ἀψώρυστο δέντρο - δέσμα - φυτὸ κττ.

ἀψωτός ἐπίθ. Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀψύς καὶ τῆς καταλ. -ωτός.

Ὁ ὀλίγον δριμύς.

B

B, β βῆτα, τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἰδ. λ. βῆτα.

β 1) Διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν προφορὰν ὁ προηγουμένου μ, οἶον: ἐμβαίνω - μπαίνω, θαμβὸς - θαμπός, θαμβώνω - θαμπώνω, κόμβος - κόμπος κττ. Πβ. ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,429 καὶ ἈνθΠαπαδόπ. ἐν Λεξικογρ. Δελτ. Ἀκαδ. Ἀθην. 3,6.

2) Ἀποβάλλεται ἐν μέσῳ λέξεως μεταξὺ φωνηέντων, οἶον: διάβολος - διόβολος, καταλαβαίνω - καταλααίνω, στραβώνω - στραώνω, φόβος - φόος κττ. Πβ. ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,417, ἈνθΠαπαδόπ. Γραμμ. βορ. ἰδιώμ. 32 καὶ ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 31. 3) Τρέπεται εἰς μ, οἶον: ἀβατοίνιαστος - ἀμα-τοίνιαστος, βαθρακός - μαθρακός, βούκινο - μούκινο κττ. Πβ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 36 καὶ ΓΚουρμούλ. ἐν Ἀθηνᾶ 48 (1938) 262 κέξ. 4) Τρέπεται εἰς ὁ ἐπομένου λ, οἶον: ἀνάβλεμμα - ἀνάδλεμμα, βλέφαρο - δλέφαρο κττ. 5) Τρέπεται εἰς γ α)

Ἐν ἀρχῇ λέξεως, οἶον: βάφω - γάφω, βλέπω - γλέπω, βλέφαρο - γλέφαρο, βουνόν - γουνόν κττ. Πβ. ἈνθΠαπαδόπ. Γραμμ. βορ. ἰδιώμ. 21 καὶ Χ. Παντελίδ. Φωνητ. 36. Ἡ τροπὴ ἀρχαία. Ἰδ. ἈνθΠαπαδόπ. ἐν Λεξικογρ. Δελτ. Ἀκαδ. Ἀθην. 3,9.

β) Ἐν μέσῳ λέξεως, οἶον: λαβωματὰ - λαγωματὰ, λαβώνω - λαγώνω, περιβόλιν - περιγόλιν, σούβλα - σούγλα κττ. Πβ. ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,421. 6) Τρέπεται εἰς δ, οἶον: βάζω - δάζω, βαφτίζω - δαφτίζω, βῆμα - δῆμα, (ἀγιο βῆμα - ἀγιοδῆμα), βιολί - διολί κττ. Πβ. ἈνθΠαπαδόπ. Γραμμ. βορ. ἰδιώμ. 31 καὶ ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 36. 7) Τρέπεται εἰς φ, οἶον: καλύβη - καλύφη, βλαστὸς - φλαστός, Καραβᾶς - Καραφᾶς, Βαλανιδεὺς - Φαλανιδεὺς κττ. Ἰδ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 36. 8) Γεννᾶται α)

Ἐν ἀρχῇ λέξεως, οἶον: ὄλοι - βούλοι, ὄχι - βόχι κττ. β) Ἐν μέσῳ λέξεως, οἶον: ἀοῦτος - ἀβοῦτος κττ. 9) Προέρχεται ἐκ τροπῆς α) Τοῦ γ, οἶον: γόνατο - βόνατο, γόνος - βόνος, λαγός - λαβός κττ. Ἰδ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 36 κέξ. β) Τοῦ δ, οἶον: δοχεῖο - βο-χειό, δολώνω - βολώνω, δόντι - βόντι, δουλειὰ - βουλειὰ κττ. Ἰδ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 37. γ) Τοῦ μ, οἶον: μυζῶ - βυ-ζάνω, ἔλμινς - λεβίθα, χήμη - χηβάδα (ἄχηβάδα) κττ. δ)

Τοῦ φ, οἶον: φασόλια - βασόλια, φλέβα - βλέβα, φλόμος - βλό-μος κττ. Πβ. ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,421.

βαὰ ἐπιφών. Θράκ. (Σαρεκκλ.) — ΠΠαπαχριστοδ. Θρακ. ἡθογραφ. 2,16.

Λέξις πεποιημένη.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ἐκφράζει ἐκπληξιν: Βαὰ, μωρή, εἶπε ξυπασμένη κἀνον-τας πίσω ἓνα βῆμα, βαὰ, γῆ Ἀρτεμί μ'!... Βαὰ, μωρή, τὸ παιδί μ'! ΠΠαπαχριστοδ. ἔνθ' ἄν.

βάα μόρ. Καπ. (Σίλ.)

Λέξις πεποιημένη.

Σημαίνει ἄρνησιν. Συνών. ὄχι.

βὰβ μόρ. σύνηθ.

Λέξις πεποιημένη. Πβ. καὶ ἀρχ. βὰύ.

Σημαίνει τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνός. Συνών. βὰου, γὰβ, γὰου.

βαβὰ ἐπιφών. Πελοπ. (Κίτ. Λαγ.) κ.ά.

Λέξις πεποιημένη. Πβ. καὶ ἀρχ. βαβαί.

Δηλοῖ σχετλιασμόν: Βαβά, τί συφορά ἐγινε! Συνών. πωπώ.

βαβὰ τό, σύνηθ. καὶ Καπ. (Σινασσ.) Τσακων. βὰ-βα Πόντ. (Οἰν.) βὰ Σκῦρ. βαβὰν Πόντ. (Κοτύωρ. Χαλδ. κ.ά.) βοβὰν Πόντ. (Τραπ. Τρίπ. Χαλδ.)

Λέξις πεποιημένη τῆς παιδικῆς γλώσσης.

1) Πληγὴ σύνηθ. καὶ Τσακων.: Τὸ παιδί ἔκανε - ἔχει βαβὰ. Πονάει τὸ βαβὰ του σύνηθ. Ὁ ὄρκος μὲν ἔχον βαβὰ (τὸ προσφιλὲς παιδί μου ἔχει κτλ.) Τσακων. Ἐκανες βὰ, κοκόνα μου; ἔλα νὰ τὸ κάνω μὰ νὰ περάσῃ Σκῦρ. || Φρ. Ἐχει βαβὰ ἡ γλῶσσα μου (ἐμποδίζομαι νὰ ὁμιλήσω) Πε-λοπ. (Μάν.) Συνών. βαβάκι, βομβού, μιμί, μπου-μού. β) Ὁ πόνος τοῦ κτυπήματος ἢ τῆς πληγῆς: Ἐχει βαβὰ τὸ μικρό μου; πολλαχ. 2) Πληθ. βαβὰ, νεῦρα Νάξ. (Ἀπύρανθ.): Φρ. Μὲ βαστοῦν δὲ βαβὰ μου (εὐρίσκο-μαι εἰς νευρικὴν κατάστασιν, εἶμαι ταραγμένος). Εἶναι ὅς τὰ βαβὰ του (συνών. φρ. εἶναι ὅς τὰ νεῦρα του). 3) Βρέφος, νήπιον Καπ. (Σινασσ.) Πόντ. (Κοτύωρ. Οἰν. Τραπ. Τρίπ. Χαλδ.): Ποῦ ἔν' τὸ βοβὰν; Συνών. βαβὰ-καν, βαβάκιν, βαβακίτσα.

βαβὰ ἡ, Ἄνδρ. Εὐβ. (Στρόπον.) Ἡπ. (Ἄρτ.) Θεσσ. (Καλαμπάκ. Καρδίτς. Τρίκκ. κ.ά.) Θήρ. Θράκ. (Ἀδρια-νούπ. Αἰν.) Ἰόνιοι Νῆσ. (Λευκ. κ.ά.) Μακεδ. Σκῦρ. Στερ-ελλ. (Ἀγρίν. Αἰτωλ. Δωρ.) κ.ά. βαβ-βὰ Λευκ. — Λεξ. Βλαστ. βάβα Κεφαλλ. Κύπρ. Μακεδ. (Πάγγ.) Πελοπ. (Ἀρκαδ. Ὀλυμπ.) Στερελλ. (Ἀγρίν. Αἰτωλ.) κ.ά. — ΙΒε-νιζέλ. Παροιμ. 15,188.

